

OPPIMISEN OHJAAMINEN ALTOVIULUNSOITON ALKEISSA

Sanna Kainulainen

**Opinnäytetyö
Maaliskuu 2008**

Musiikin koulutusohjelma

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) Sukunimi, Etunimi KAINULAINEN, Sanna Maria	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	
	Sivumäärä 20	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen saakka	
Työn nimi Oppimisen ohjaaminen alttoviulunsoiton alkeissa		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) Pylkkä, Outi		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten opettajan pedagoginen ajattelu heijastuu alttoviulun oppimisen ohjaamisessa vasta-alkajilla. Opinnäytetyö esittelee myös lyhyesti kaksi erilaista oppimisnäkemystä, behaviorismin ja konstruktivismin. Opinnäytetyö kuvailee oppimisprosessia sekä omaa opettamisprosessiani. Opinnäytetyö sisältää myös pohdintaa mikä olisi paras keino arvioida alttoviulunsoiton vasta-alkajia. Opinnäytetyön tuloksena havaitsin että behavioristinen orientaatio oppimiseen on liian rajoittava. Oman pedagogisen ajattelun tiedostaminen mahdollistaa vasta-alkajien opettamisen systemaattisesti ja tehokkaasti.		
Avainsanat (asiasanat) Alttoviulu, oppimisprosessi, oppimisorientaatio		
Muut tiedot Liitteet 2 kpl		

Author(s) KAINULAINEN, Sanna Maria	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)				
Title Learning process for the beginner viola players	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="839 282 1094 371"> Pages 20 </td> <td data-bbox="1094 282 1520 371"> Language Finnish </td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="839 371 1520 448"> Confidential Until ☐ </td> </tr> </table>	Pages 20	Language Finnish	Confidential Until ☐	
Pages 20	Language Finnish				
Confidential Until ☐					
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers					
Tutor(s) PYLKKÄ, Outi					
Assigned by					
Abstract <p>The aim of this work was to find out how teacher's pedagogical thinking is reflected to teaching and learning strategies for the beginners. The thesis also gives short presentation of two different learning visions, behaviourism and constructivism.</p> <p>The thesis describes learning process and my teaching process. It also consists speculation what is the best way to evaluate beginner viola players.</p> <p>The result showed that for the learning the behaviouristic orientation seems to be a little bit confined.</p> <p>The better you become aware your own pedagogical thinking, the better you will teach the beginner viola players by systematically, intensive way.</p>					
Keywords Viola, learning orientation, learning process,					
Miscellaneous 2 appendices					

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
2 ALTOVIULU	7
2.1 Altoviulu ensisoittimena.....	8
2.2 Kenestä altoviulisti?	8
3 OPPIMISKÄSITYKSET.....	9
3.1 Behaviorismi	10
3.2 Konstruktivismi.....	10
4 OPPIMISEN OHJAAMINEN.....	11
4.1 Oppimisprosessin suunnittelu	11
4.2 Opetusprosessin suunnittelu	12
5 OPPIMISEN ARVIOINTI.....	15
6 POHDINTA.....	16
LÄHTEET.....	18
LIITTEET.....	19
Liite 1. Haastattelulomake.....	19
Liite 2. Arviointilomake.....	20

1 JOHDANTO

Elämymatvani kohti klassista musiikkia alkoi melko tarkalleen 31 vuotta sitten ja verrattain mukavana matkaseuralaisena on vuosien varrella toiminut viulu. Musiikki vei mennessään niinkin vahvasti että siitä tuli ammattini, valmistuin viulunsoiton opettajaksi vuonna 1997 ja sitä työtä olen tehnyt kokopäiväisesti siitä lähtien. Soittaminen on säilynyt edelleen osana elämäni, eikä opetustyö ole juurikaan kipinää sammuttanut. Innokkuudestani musiikin tekemiseen kertonee osaltaan se, että matkan varrelta mukaan on tarttunut viulun lähisukulainen alttoviulu. Tällä hetkellä alttoviulu täyttääkin musiikillisen maailmani lähes kokonaan.

Alttoviuluun perehtyminen avasi soittamisen lisäksi ovet instrumentin hyödyntämiseen myös pedagogisella puolella, omassa työssäni soitonopettajana. Vaikka useiden vuosien työkokemuksen ansiosta koen työssäni pedagogisen osaamiseni vahvana osa-alueena, eri instrumentin opettamisen myötä on herännyt tarve ikään kuin opetukseen liittyvien tietojen päivitykseen. Uskoisin tämän opinnäytetyöni tekemisen olevan varsin oivallinen keino oman opettajuuteni ja tietämykseni kehittämisessä.

Ajattellessani opettamistani instrumenttipedagogisesta näkökulmasta huomaan käyttäväni opetusmetodeja, jotka ovat osaksi opittuja - mallioppimista omilta, entisiltä opettajilta. Opetukseeni on myös tarttunut matkan varrelta mukaan monen eri viulukoulun opetusmateriaalia, joten voin hyvin todeta olevani riippumaton mistään erityisestä koulukunnasta.

Tutustuessani opinnäytetyöni kautta hieman syvällisemmin eri oppimiskäsityksiin, huomasin opetustapani olevan teoreettiselta perustaltaan osittain lähellä behaviorismia, mutta toisaalta samankaltaisuutta on havaittavissa myös konstruktivismiin pohjautuvassa opetustyyliissä.

Työni tarkoituksena onkin löytää vastaus seuraavaan kysymykseen, joka nousi esille kerätessäni opinnäytetyötäni varten pedagogista materiaalia:
miltä osin behaviorismi on käyttökelpoinen teoria alttoviulunsoiton opetuksessani?

2 ALTTOVIULU

Viulu ja alttoviulu ovat koko kehityshistoriansa ajan kulkeneet rinnakkain (Kruckenberg 1996, 222). Alttoviulun suosio laski 1600-luvun puolivälin ja 1700-luvun lopun välisenä aikana. Soittimia rakennettiin vähänlaisesti, orkesterisoitossa alttoviulut jäivät tyystin viulujen varjoon mikä luonnollisesti vähensi halukkuutta ryhtyä soittamaan kyseistä instrumenttia. ”Nykypäiviin on esimerkiksi säilynyt vain kymmenkunta Stradivarin alttoviulua, kun selloja on noin 50 ja viuluja 500. Näin syntyi noidankehä, jonka seurauksena alettiin rakentaa niin pieniä alttoviuluja, että tavalliset viulistiit pystyivät käsittelemään niitä vaivattomasti.” (Kruckenberg 1996, 222.)

Alttoviulun rakentaminen viulun kokoiseksi kenties helpotti instrumentin soitettavuutta, mutta valitettavasti samalla karsi myös alttoviululle ominaista sointia. Onneksemme 1700-luvulla alttoviululle löytyi omat puolustajansa, muusikot, jotka taistelivat sinnikkäästi alttoviulun itseisarvon puolesta.

Juuri näiden muusikoiden ansiosta 1700-luvulla alttoviululle kirjoitettiin musiikkia, joka yhä kuuluu soittimen perusohjelmistoon. Näistä mainittakoon Telemannin, Jan Vanhalin ja Carl Stamitzin konsertot sekä Mozartin Sinfonia concertante viululle ja alttoviululle.

Alttoviulun suosio nousi huomattavasti 1800-luvun alkupuoliskolla. Tärkeimpänä puolestapuhujana voidaan pitää Hector Berlioziä, joka sävellyksiensä myötä antoi soittimelle merkittävän sijan musiikissaan ja painotti kookkaampien alttoviulujen merkitystä soittimen äänen suhteen. Säveltäjistä myös Richard Wagner, Johannes Brahms ja Gustav Mahler tiedostivat alttoviulun erityisominaisuudet ja soittimeen alettiin suhtautua lopultakin vakavammin (Kruckenberg 1996.)

2.1 **Alttoviulu ensisoittimena**

Vielä pari vuosikymmentä sitten oli tilanne, jolloin alttoviulistiksi suuntautuivat lähinnä viulisti-taustan omaavat soittajat. Täysimittaista, kookasta alttoviulua pienempiä soittimia ei rakennettu, joten siirtyminen viulusta alttoviuluun hieman vanhemmalla iällä oli luontevaa. Tänä päivänä alttoviulunsoitto on mahdollista aloittaa jo alle kouluikäisenä, sillä soittimia valmistetaan 1/16 koosta ylöspäin. Yhtä oikeaa vastausta tuskin löytyy kysymykseen, onko alttoviulun soiton aloittaminen järkevämpää viuluopintojen jälkeen vai suoraan 3-4-vuotiaana. Haastattelin pedagogista opinnäytetyötäni varten viulun- ja alttoviulunsoiton opettaja Satu Penttosta (liite1), ja hänen kokemuksensa mukaan hyväksi havaittu alttoviulunsoiton aloitusikä oli kymmenestä vuodesta ylöspäin ja mielellään muutaman vuoden viuluopintojen jälkeen (Penttonen 2007).

2.2 **Kenestä alttoviulisti?**

Vuokko Lempiäisen (2007) tutkimuksessa pienten alttoviulistien soittimista kiinnitettiin huomiota alttoviulunsoittajan identiteettiin. Soiton opiskelun aloittamista suoraan alttoviululla viulun soiton sijaan perusteltiin lapsen identiteetin kehityksellä: lapsi kuuluu alttoviulisteihin heti alusta alkaen (Lempiäinen 2007). Tutkimuksessa haastateltujen pedagogien mukaan opettajan rooli soittimen vaihdon yhteydessä on vastuullinen. Mikäli instrumentin vaihdos viulusta alttoviuluun tapahtuu viuluopintojen jälkeen, on tärkeää korostaa oppilaalle, ettei soittimen vaihdos suinkaan johdu siitä että oppilas olisi huono viulisti.

Penttonen (2007) toteaaakin, että tällaisessa tilanteessa opettaja voi markkinoida instrumentin vaihtoa oikeassa valossa ja esitellä oppilaalle alttoviulun hienoja erityispiirteitä. ”Soittajan luonne, koko ja hyvä sävelkorva ovat ne tekijät jotka vaikuttavat valintaan ohjata tietyt viulunsoittajat alttoviulun pariin.” (Penttonen 2007.)

3 OPPIMISKÄSITYKSET

Kaksi 1900-luvun tärkeintä oppimiskäsitystä ovat behaviorismi ja konstruktivismi, ja niiden molempien keskeisiä elementtejä ovat käsitykset ihmisestä ja hänen roolistaan oppimisessa sekä tiedon synnystä ja olemuksesta (Anttila 2004, 24).

Johdannossa totesin opetusnäkemykseni olevan tietyiltä osa-alueiltaan lähellä behavioristista oppimiskäsitystä, vaikkakin behaviorismi ainoana käytäntönä opetus- ja oppimisprosessissa on mielestäni turhan rajoittava. Vierastan joiltakin osin oppimisteorian yksipuolista opettajajohtoisuutta ja kaavamaista opetusta, joka ei tavoita kaikkia opetus ja oppimisprosessin osatekijöitä, eikä siten riitä yksinään moderniksi, kokonaisvaltaiseksi opetusnäkemykseksi (Anttila 2004, 28–29.)

Oma orientaationi oppimiseen on mieluummin konstruktivistinen, jossa oppilas valikoi havaitsemaansa informaatiota olemassa olevien tietorakenteidensa pohjalta, jäsentää ja arvottaa sitä aikaisempien tietojen, taitojen ja tunnekokemusten perustalta sekä rakentaa eli konstruoi kuvaansa ympäröivästä maailmasta ja itsestään sen osana (Anttila 2004, 167).

Tällöin opettaja ei siirrä tietoja ja taitoja oppilaaseen sellaisenaan, vaan omaehtoisen ajattelun mahdollisuus sallitaan myös oppilaalle.

Vaikka tarkastelen opinnäytetyössäni omaa opettajuuttani lähinnä behaviorismin näkökulmasta, näkisin myös toisen tärkeän oppimiskäsityksen pikaisen esittelyn olevan kokonaisuuden kannalta oleellista.

Seuraavissa luvuissa esittelen lyhyesti behaviorismin ja konstruktivismin pääperiaatteet.

3.1 Behaviorismi

Behaviorismin mukaan opettaja, oppilaitos tai muu ylempi taho määrittelee oppimisen tavoitteet, minkä jälkeen opettaja jakaa opetettavan aineksen helposti omaksuttaviin osiin ja miettii soveltuvimmat palkkiot ja rangaistukset oppilaan käyttäytymiselle. Sen jälkeen opetus toteutetaan vaihe vaiheelta edeten ja lopuksi arvioidaan oppimistulokset eli oppilaiden käyttäytymisen muutokset. (Tynjälä 1999, 29 – 31.)

Oppimisteoria on varsin toimiva lahjakkaiden ja hyvämuististen oppilaiden kohdalla, mutta lahjattomammilla oppilailla ei tällä menetelmällä saavuteta haluttuja tuloksia.

Behavioristisen ajattelumallin mukaan tuotettu oppimateriaali ohjaa opiskelijaa oikeata vastausta kohti ilman, että häntä kannustettaisiin etsimään vaihtoehtoisia vastauksia. Oppimiskäsityksen mukaan opetettava asia jaetaan loogisiin osiin, joka sitten opetetaan osa kerrallaan. Oppija saa välittömästi suorituksestaan joko kielteisen tai myönteisen palautteen, riippuen onko suoritus onnistunut vai ei. Kun opetettava osoittaa omaksuneensa yhden asian halutulla tavalla, siirtyään askel kerrallaan suunnitelmassa eteenpäin.

Tämä tänä päivänä koirien koulutuksessa käytetty oppimisteoria on toimiva myös soitonopetuksessa esimerkiksi opeteltaessa asteikkoja, sävellajeja sekä intervaleja (Anttila 2004, 25). Näkisin teorian olevan käyttökelpoinen myös erilaisten alttoviulun soittamiseen liittyvien teknisten ongelmakohtien ratkaisemisessa.

3.2 Konstruktivismi

Kognitiivinen psykologia alkoi viimein tutkia sitä, mitä oppimistilanteissa tapahtuu yksilön mielessä. Huomattiin, ettei tietoa ihmiseen sittenkään voida ”kaataa”, vaan hän vastaanottaa informaatiota aina yksilöllisesti valikoiden. (Anttila 2004, 26.)

Konstruktivistinen oppimiskäsitys perustuu kognitiiviseen psykologiaan ja tässä suuntauksessa oppiminen nähdään oppijan mielen tietorakenteiden laadullisena muuttumisena, ajattelun kehittymisenä sekä tiedon käsittelytaitojen oppimisena.

Konstruktivistisen oppimisteorian mukaan tietoa ei voida sellaisenaan välittää oppijalle, vaan oppija on oppimisprosessissa itse aktiivinen.

Oppija käyttää oppimisprosessissa jo aiemmin hankkimaansa tietoa, tulkitsee juuri oppimaansa samalla peilaten sitä aikaisempiin tietoihinsa ja kokemuksiinsa.

”Oppijan mieli – monentasoiset minäkäsitykset, arvot ja uskomukset – välittää ulkoisesta todellisuudesta informaatiota vaikuttaen näin ratkaisevasti siihen, mitä yksilö havaitsee, miten hän havaintonsa tulkitsee ja arvottaa sekä mitä hän loppujen lopuksi oppii. ”Oikeana” voidaan pitää sellaista tietoa, joka osoittautuu käyttökelpoiseksi ja auttaa yksilöä toimimaan ympäristössään. Yksilökeskeisessä konstruktivismissa olennaista on siis se, mitä oppijan mielessä tapahtuu, ja siten opetuksen tulee kohdistua juuri oppijan mielen toiminnan laadulliseen edistämiseen.”
(Anttila 2006, 27.)

4 OPPIMISEN OHJAAMINEN

Käytän opetusprosessin ja opetuksen toteutus -suunnitelman runkona Outi Pylkän (2005) yhteenvetoa behavioristisen oppimiskäsityksen ja oppimisen ohjaamisen keskeisimmistä lainalaisuuksista.

4.1 Oppimisprosessin suunnittelu

Oppimisprosessi on kokonaisvaltainen tapahtuma, joka on sidoksissa oppijan omien oppimislähtökohtien lisäksi myös oppimisprosessin ohjaajan ja ympäristön asettamiin vaatimuksiin. Behavioristista oppimiskäsitystä mukailien opetus pyritään järjestämään asettamalla selkeät, konkreettiset ja mitattavissa olevat käyttäytymistavoitteet.

Musiikkiopistokulttuurimme rakentuukin siten, että valtakunnallisesti yhteisten opetussuunnitelmien kautta oppilaitosten tavoitesuunnitelmat automaattisesti muovautuvat kohti samaa päämäärää. Suomen Musiikkioppilaitosten Liitto ry:n

vahvistama valtakunnallinen opetussuunnitelma antavat käyttökelpoisen viitekehyksen oppimisen ohjaamiselle. Tämän lisäksi jokainen musiikkioppilaitos määrittelee oppilaitoskohtaiset opetussuunnitelmat, joista ilmenee opetuksen tavoitteet ja sisällöt. Opetussuunnitelma sisältää muun muassa tasosuoritusten suorittamista ja arvostelua koskevat ohjeet.

Anttilan (2004, 151) mukaan opetussuunnitelman perusteissa yksilöidään opetuksen varsinaiseksi tavoitteeksi tukea oppilaan henkistä kasvua ja persoonallisuuden lujittumista sekä luovuuden ja sosiaalisen taitojen kehittymistä. Jotta edellä mainitut toteutuisivat, opettajalla tulisi olla yleisen, oppilaitos- ja soitinkohtaisen opetussuunnitelman lisäksi käytössään myös henkilökohtainen opetussuunnitelma jokaista oppijaa varten.

Alttoviulun, kuten muidenkin instrumenttien kohdalla soitinkohtaiset opetussuunnitelmat suunnitellaan oppilaitoksissa kollegioittain. Tyypillisen kollegion muodostavat esimerkiksi jousikollegio, johon kuuluvat viulun, alttoviulun, sellon ja kontrabassonsoiton opettajat. Näiden lähtökohtien puitteissa on hyvä paloitella oppimisprosessi vielä pienempiin osa-alueisiin.

4.2 Opetusprosessin suunnittelu ja toteuttaminen

Opetus pyritään järjestetään seuraavien vaiheiden mukaisesti:

1. Asetetaan selkeät, konkreettiset ja mitattavissa olevat käyttäytymistavoitteet.

Lukukauden alussa teen jokaiselle oppilaalleni henkilökohtaisen opintosuunnitelman tulevaa lukuvuotta varten. Opintosuunnitelma on samalla tavoitesuunnitelma, jota suunnitellessa kartoitetaan mahdolliset tulevat tasosuoritukset, sekä oppilaan soittimen hallintaan liittyvät tavoitteet (esimerkiksi vibraton kehittäminen, asemanvaihtojen oppiminen tai kenties jonkun uuden kappaleen oppiminen).

On hyödyllistä suunnitella opintojen kulkua yhdessä oppilaan kanssa ja ottaa myös huomioon oppilaan mielipiteet. Myönnettäköön, behavioristiseen ajattelumalliin edellä mainittu ei sovellu.

2. Jaetaan oppimateriaali pieniin osakokonaisuuksiin.

Suunnittelen alttoviulu-oppilaani soittotunnin siten, että tunnin ensimmäiset kymmenen minuuttia keskitytään asteikkoihin. Asteikkojen jälkeen seuraa etydien soittoa viisitoista minuuttia ja soittotunnin viimeiset kaksikymmentä minuuttia harjoitellaan kappaletta pianon säestyksellä.

(Läksynä olleet harjoitukset ja kappaleet käymme ensin läpi, vasta sen jälkeen oppilas saa uutta läksyä).

Tällä tavoin soittotunti automaattisesti jakautuu eri osa-alueisiin, joissa painotetaan alttoviuluteknisiä asioita sekä vahvistetaan soittajan musiikillista oppimista.

Behavioristinen ajatus osakokonaisuuksiin jakamisesta toimii mielestäni myös opetettaessa esimerkiksi alttoviulu-kappaletta. Mikäli pikkukappale tai hieman pidempikin teos on ollut kokonaan läksynä, harjoitellaan sitä aloittaen vaikeimmista kohdista. Erilaisia harjoitusmetodeja käyttäen yritetään saada hankalat kohdat yksi kerrallaan sujuvimiksi, paremmiksi sävelpuhtaudeltaan sekä tempollisesti nopeimmiksi.

Kun haastavat osiot kappaleessa on harjoitettu niin monesti kuin on järkevää oppilaan kannalta, on hyvä soittaa keskeytyksettä koko kappale alusta loppuun. Ja seuraavalla soittotunnilla toistetaan tarpeen mukaan sama harjoite ottaen kuitenkin huomioon läksyn edistyminen.

Näin harjoittelemalla oppilaalle jää alitajuntaan tehokas harjoittelutapa, ja oppilas todennäköisesti harjoittelee kotonakin käyttäen tunnilla oppimaansa metodologia.

3. Määritellään ja etsitään sopivat käyttäytymisen vahvistajat, keinot, joilla voidaan palkita toivottuja tuloksia ja vähentää ei-toivottuja reaktioita.

Mikäli oppilas on harjoitellut kotona, huomaan varmasti sen soittotunnin aikana. Uusien asioiden hallitsemisesta annan oppilaalle myönteistä palautetta (kuten esimerkiksi sävelpuhtauden parantumisesta asteikoissa) kehumalla, kannustamalla ja antamalla lisää vastuuta.

Lisävastuu tässä tapauksessa on toive saada kuulla asteikot seuraavalla tunnilla niin ikään puhtaasti, mutta myös hyvällä äänellä soitettuna.

Opettajan tehtävä on löytää jokaisen oppilaan kohdalla se toimivin keino oppia tehokkaasti. Opettajan vastuulla on myös oppilaan eteneminen. On löydettävä opetusmetodi, joka minimoi mahdolliset oppimista hidastavat tekijät, mutta joka edesauttaa saavuttamaan maksimaalisen hyödyllisiä tuloksia mahdollisimman vaivattomasti.

Otsikon kuvaamaan mielestäni turhan mustavalkoiseen ajattelumalliin en omassa opetustyössäni näe tarvetta. Oikeasta suorituksesta kiitos ja väärästä suorituksesta moite ei mielestäni toimi pienen vasta-alkajan kanssa. Opettaessani olen jopa yrittänyt vähentää ei-sanankäytön hyvin minimaaliseksi. Olen huomannut monen aloittelijan ja hieman pidemmällekin edenneen oppilaan kavahtavan ”ei noin” -tyylisiä, vaikkakin hyväntahtoisia lausahduksia. Mieluummin pyrin aina sanomaan oppilaalle mitä soitossa oli hyvää, jonka jälkeen kerron mitä kannattaisi vielä tehdä että kappale kuulostaisi vielä paremmalta.

4. Toteutetaan opetus edeten vaihe vaiheelta oikeita suorituksia palkiten.

Palkintona ja kannustimena hyvin harjoitelluista läksyistä annan oppilaani valita mieluisan tarran, jonka oppilas voi halutessaan liimata joko nuottikansioon, viulukoteloon tai läksyvihkoon. Aloittelijoiden kohdalla ”porkkanana” toimii myös tutut melodiat ja sävelmät; ”Jos opettelet tämän soittoläksyn hyvin ensi tunniksi, voidaan sitten alkaa harjoittelemaan Miljonääriä!”

Opettaessani olen huomannut oppilaiden nauttivan haasteista ja antamalla oppilaalle järkeviä välitavoitteita, jotka ovat kuitenkin mahdollisia saavuttaa - oppilas ikään kuin edistyy huomaamattaan. Eikä liene ylikorostamista, jos tässäkin yhteydessä palaan kehumisen, kannustamisen ja kiitoksen ensiarvoisen tärkeyteen merkitykseen.

5 OPPIMISEN ARVIOINTI

Parhaimmillaan opetus ja opiskelu ovat toisiinsa tiivisti liittyviä prosesseja, jolloin arviointi kohdistuu myös opetukseen (Anttila 2004, 110.)

Arvioinnin yksi tärkeimmistä tehtävistä on ohjata toimintaa tavoitteen kannalta tarkoituksenmukaisiin valintoihin. Arviointi antaa myös mahdollisuuden havaita sen hetkinen oppimistilanne ja auttaa löytämään ne keinot, joiden avulla päästään parhaiten haluttuun tavoitteeseen.

Tarkastellessani työtäni musiikkioppilaitoksen soitonopettajana huomaan arvioinnin kulkevan osana oppilaan soitonopiskelua aina alkumetreiltä siihen saakka, kun oppilas saa musiikkiopiston päättötodistuksen.

Behavioristisen ajattelumallin mukaisessa opetusprosessissa oppimistulosten arviointi on määrällistä eli numeerista. Anttilan (2004) mukaan numeerinen arviointi palvelee parhaiten kontrolloivaa ja valikoivaa tehtävää osoittamalla opettajan käsityksen opiskelun tavoitteiden täyttymisestä ja laittamalla opiskelijat eräänlaiseen paremmuusjärjestykseen. Hyvin menestyviä opiskelijoita tällainen motivoi, kun taas heikompien innostusta musiikinopiskeluun se yleensä laskee. (Anttila 2004, 121.)

Kysyessäni haastattelulomakkeessa numeerisen arvioinnin merkitystä alttoviulunsoitonopiskelijoiden kohdalla Penttonen totesi numeerisen arvioinnin toimivan paremmin vanhemmilla soitonopiskelijoilla kuin vasta-alkajilla (Penttonen 2007).

Numeerisen arvioinnin puutteet on alettu mitä ilmeisimmin huomaamaan, sillä oppilaitoksessamme tasosuoritusten arviointiin on muutama vuosi sitten liitetty myös sanallinen arviointi (liite 2).

Anttila (2004) toteaa sanallisen arvioinnin vaativan opettajalta enemmän kuin numeerinen. Tällöin opettajan tulee perehtyä kokonaisvaltaisesti oppilaan suoritukseen ja tulkita ja verbalisoida havaintonsa oppimista ja opetustaan tukevaksi (Anttila 2004, 121.)

Arvioinnin yhteydessä nostaisin esille myös oppilaan roolin passiivisena tiedon vastaanottajana. En pysty allekirjoittamaan tätä näkemystä, sillä pidän hyvin

tärkeänä oppilaan ja opettajan välistä kommunikointia myös arvioinnin kohdalla. Jo pelkästään oppimisprosessin kannalta on edistävää pohtia oppilaan kanssa yhdessä esimerkiksi esiintymisen onnistumista. Tämänkaltaista arviointia kutsutaan motivoivaksi arvioinniksi.

Kun oppilas arvioi omaa suoritustaan, puhutaan itsearviointista. Itsearviointia jokainen soitonopiskelija tekee automaattisesti esiintymisen jälkeen pohtiessaan esityksen hyvin tai huonosti menneitä kohtia. Mutta itsearvioinnilla ei välttämättä pysty saavuttamaan realistista käsitystä omasta osaamisestaan. Kysyessäni oppilaaltani oppilaskonsertin jälkeen mielipidettä omasta soitostaan kuulen hyvin usein vastauksen ”kylläpä soitin huonosti.” Minä opettajana saatan olla tyytyväinen hyvin sujuneeseen kokonaisuuteen välittämättä pienistä hermostuksen aiheuttamista kömmähdyksistä, mutta oppilaasta jokainen epäpuhdas ääni saattaa aiheuttaa tunteen täydellisestä epäonnistumisesta.

Mielestäni oppilas ei edistyisi, ellei saisi lainkaan palautetta muilta kuin itseltään. Varsinkin pienen aloittelijan ollessa kyseessä on selvää, ettei riittäviä valmiuksia itsearviointiin vielä ole olemassa, vaan opettajan rooli arvioijana on hyvin tärkeä.

6 POHDINTA

Tämän pedagogisen opinnäytetyön kirjoittamisen kautta jouduin väistämättä tarkastelemaan omaa rooliani ja toimintatapoja opettajana eri näkökulmasta kuin aiemmin. Musiikkioppilaitoksen opettajan koulutuksen läpikäyneenä instrumenttipedagogiset oppimisteoriat ovat tulleet tutuiksi, mutta kasvatustieteelliset oppimiskäsitykset vastaavasti ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Musiikkioppilaitoksimme byrokratia rakentuu behavioristiseen ajattelumalliin opetussuunnitelmineen ja tarkkoine tavoitekuvauksineen. Se on toisaalta rajoittava tekijä, mutta toisaalta hyväkin asia. Jokaisella opettajalla on oma näkemyksensä esimerkiksi kappalevalinnoista, mutta valtakunnallisesti yhtenäinen opetussuunnitelma velvoittaa noudattamaan melko lailla samankaltaista linjaa.

Vastaavasti behavioristinen ajattelumalli, jossa opetus nähdään tiedon siirtämisenä, ei kaikilta osin vaikuta toimivalta. Oppimistilanteen tulee mielestäni olla oppijan ja ohjaajan välistä vuorovaikutusta.

Behavioristisen mallin mukaan opetus on opettajakeskeistä. Opettajakeskeinen oppimisprosessi ei kuitenkaan välttämättä aina tarkoita tilannetta, jossa oppilas on passiivinen tiedon vastaanottaja.

Miettiessäni omaa oppimisprosessiani viulunsoiton alkuvaiheilta, huomaan olleeni pääsääntöisesti tyytyväinen tiedon vastaanottaja. Minun oppimiseni kannalta olikin hyvä, että opettajani havaitsi opettajakeskeisen oppimistyylin toimivan kohdallani. Soittotaidon ja iän karttuessa tilanne luonnollisesti muuttui.

Pedagogisessa opinnäytetyössäni tarkastelin ammatillisesta näkökulmasta alttoviulunsoiton alkeiden oppimista, opettamista sekä oppimisprosessin toteuttamista behavioristisen oppimiskäsityksen kautta. On selvää, että tämän päivän musiikkioppilaitoskulttuurissa behavioristinen oppimiskäsitys ei ole yksinään toimiva. Behavioristinen ajatus asiayhteydestään eristetystä, yksinäisestä tapahtumasta ei kuulosta oppilaasta eikä opettajasta houkuttelevalta. Oppiminen vastaanottamalla irrallisia tietoja ja yksittäisiä taitoja ei liioin vaikuta järkevältä ja tehokkaimmalta oppimismenetelmältä ja varmasti vaikeuttaa opittavan asian kokonaisuuden hahmottamista.

Behaviorismin lainalaisuuksiin paremmin tutustuneena havaitsin, että behaviorismi on opetuksen runkona joiltain osin käyttökelpoinen. Mutta oppimisteoria tarvitsee ympärilleen ehdottomasti muita oppimismenetelmiä. Hyödyntäen muita oppimiskäytäntöjä ja opetusmetodeja behaviorismin ympärille voi rakentaa oman näköisen opetustyylin, josta välittyy myönteinen ilmapiiri niin oppijalle kuin oppimisen ohjaajallekin.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 39.

Kruckenber, S. 1996 Sinfoniaorkesteri ja sen soittimet. Juva: WSOY.

Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Elektroniset lähteet:

Arvioinnin ABC

http://tievie.oulu.fi/arvioinnin_abc/muut/arviointisanasto.htm 5.3.2008 klo 15.20.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kotisivut

<http://aok.jamk.fi/oppiminen/oppimiskäsitykset.html> 26.10.2007 klo 22.30.

Lempiäinen, V. 2007. Pienten alttoviulistien soittimet. Soitonopettajien ratkaisuja lasten soitinongelmiin.

<http://www.suomenalttoviuluseura.com/PientenAlttoviulistienSoittimet.doc>. 1.9.2007.

Pylkkä, O. 2005 Oppimiskäsitykset

<http://aok.jamk.fi/oppiminen/oppimiskäsitykset.html> 20.10.2007.

Muut lähteet

Penttonen, S. 2008 Viulun ja alttoviulunsoiton opettaja. Joensuun konservatorio.
Haastattelulomake

Sanna Kainulainen
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
Joensuu
HSAS04
0401680

Opinnäytetyö
Pedagogiset opinnot /
Outi Pylkkä
26.10.2007

”Oppimisen ohjaaminen alttoviulunsoiton alkeissa”

Haastattelulomake

Haastateltavana Satu Penttonen, viulun- ja alttoviulunsoiton opettaja Joensuun konservatorio

Pedagogisessa opinnäytetyössäni on tarkastelua ammatillisesta näkökulmasta

alttoviulunsoiton alkeiden oppimisesta, opettamisesta sekä oppimisprosessin toteuttamisesta behavioristisen oppimiskäsityksen kautta.

1. Kenestä alttoviulisti?

1.1. Mikä on hyväksi havaitsemasi alttoviulunsoiton aloitusikä?

1.2. Onko järkevää aloittaa suoraan alttoviululla?

1.3. Mitkä tekijät vaikuttavat valintaasi ohjata tietyt viulunsoittajat alttoviulun pariin?

1.4. Millä tavoin oppilaasi ovat suhtautuneet instrumentin vaihtamiseen? Kuinka vältetään ”en pärjää viulunsoittajana, siksi alttoviuluun” – tilanne?

1.5. Mielipiteesi siitä, että musiikkiopistot tarvitsevat suoraan alttoviululla aloittavia soittajia, jotta soittajia olisi riittävästi suhteessa muihin jousisoittimiin?

2. Alttoviulu aloittelijan soittimena

- 2.1. Alttoviulun ääni muodostetaan eri tavalla kuin viulussa.
Millä tavalla havainnollistat viulusta alttoviuluun vaihtaneelle oppilaallesi kuinka soittimesta saadaan mahdollisimman laadukas perusääni?**
- 2.2. Mitä alttoviuluja suosittelisit vasta-alkajalle? Kiinalaisia käsintehtyjä, tsekkiläisiä, ranskalaisia?**
- 2.3. Käyttävätkö alttoviuluoppilaasi viulun vai alttoviulun jouta soittaessaan?
Vaikuttaako jousen painavuus mielestäsi perustasolla olevan soittajan äänen muodostukseen oleellisesti?**

3. Oppimisen ohjaaminen

- 3.1. Kuinka suunnittelet oppilaasi oppimisprosessin? Jaatko soittotunnin pieniin osakokonaisuuksiin esim. asteikot, etydit ja kappaleet?**
- 3.2. Millä tavoin palkitset oppilastasi hänen edistymisestään?**
- 3.3. Onko numeerinen arviointi oppilaan suorituksesta mielestäsi toimiva arviointimenetelmä?**
- 3.4. Voiko mielestäsi tämä behavioristista opetusmallia kuvaava tyypillinen piirre olla toimiva ajatellessasi rooliasi soitonopettajana ja mitä ajatuksia se herättää?
”oppilas on toiminnan kohde ja hänen roolinsa on oppimisprosessissa passiivinen?” (Pylkkä, 2005)**

PERUSTASON ARVIOINTI Pääaine SivuaaineOppilaan nimi

Instrumentti

perustaso
_____Parasta oli

_____Jatkossa olisi hyvä harjoitella lisää

_____Tekninen osaaminen: Erinomainen Kiitettävä Hyvä Tyydyttävä VälttäväIlmaisullinen ote: Erinomainen Kiitettävä Hyvä Tyydyttävä Välttävä**SUORITUKSEN ARVIOINTI**

Perustaso 1 - 2

 Suoritettu Uusittava

Perustaso 3

 Erinomainen Kiitettävä Hyvä Tyydyttävä Hyväksytty Uusittava

Pisteet / 5

Prima vista

/ 5

Lautakunnan allekirjoitukset:

Päiväys: / 20

puh.joht.

